

آشنایی با حقوق

دکتر محمدعلی شامانی

حکم و ترتیبی که قانون معین می‌کند. در صورت بازداشت، موضوع اتهام باید با ذکر دلایل، بلافاصله کتباً به متهم ابلاغ و تفهیم شود و حداکثر ظرف ۲۴ ساعت، پرونده‌ی مقدماتی به مراجع صالحه‌ی قضایی ارسال و مقدمات محاکمه در اسرع وقت فراهم گردد. متخلف از این اصل، طبق قانون مجازات می‌شود.»

ضمانت اجرای تخلف از این اصل، در ماده‌ی ۵۳ قانون مجازات اسلامی (تغزیرات) آمده است: «هرگاه دادستان‌ها یا دادیارها یا بازپرس‌ها یا قضات محاکم یا دیگر مأموران ذی صلاح، در غیر از مواردی که قانون مقرر داشته است، امر به توقیف کسی را بدهند یا در غیر موارد معینه‌ی قانونی، تعقیب جزایی یا قرار مجرمیت او را بدهند، به انفصال دائم از شغل، و محرومیت از مشاغل دولتی به مدت پنج سال محکوم خواهند شد.»

البته ممنوعیت بازداشت، شامل استثنائاتی نیز می‌شود: الف) در جرایم مشهود و جرایم مهم علیه امنیت کشور ب) توقیف احتیاطی، بدون مجوز قضایی به مدت کوتاه، همان‌طور که در قانون اساسی آمده است. در جمهوری اسلامی ایران، همگان حق استفاده از وکیل را در دادگاه دارند.

طبق اصل سی و پنجم قانون اساسی: «در همه‌ی دادگاه‌ها، طرفین دعوی حق دارند برای خود وکیل انتخاب کنند و اگر توانایی انتخاب وکیل را نداشته باشند، باید برای آن‌ها امکانات تعیین وکیل فراهم شود.»

از همین رو، چنان‌چه فردی توانایی انتخاب وکیل را نداشته باشد، دادگاه برای متهم، وکیل انتخاب می‌کند. به وکیلی که از سوی دادگاه انتخاب می‌شود، «وکیل تسخیری» گفته می‌شود.

ناگفته‌نماند، بسیاری از ما با حقوق آشنایی نداریم. فصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی، حقوق شهروندان ایرانی را با دقت و وسواس تعیین کرده است. بازخوانی فصل سوم، ما را با حقوق شهروندی‌مان بیشتر آشنای می‌کند.

کلیدواژه‌ها: حقوق شهروندی، قانون، ایران.

اشاره

حقوق شهروندی، مجموعه‌ای از حقوق فردی و آزادی‌های عمومی است که در فصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان «حقوق ملت» بیان شده است. در این شماره، به اجمال به مواردی از حقوق ملت اشاره خواهیم داشت.

حقوق شهروندی در قوانین ایران، در فصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران زیر عنوان «حقوق ملت» (اصل نوزدهم تا چهل و دوم) آمده است.

جلوه‌های بارز این حقوق در اصل‌های نوزدهم و بیستم است که درباره‌ی تساوی حقوق مردم ایران و حمایت قانون همه‌ی افراد ملت مطرح شده است:

«مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند، از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند این‌ها، سبب امتیاز نخواهد بود» (اصل نوزدهم قانون اساسی).

«همه‌ی افراد ملت اعم از زن و مرد، به طور یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه‌ی حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، با رعایت موازین اسلام، برخوردارند» (اصل بیستم قانون اساسی).

در جامعه‌ای که قانون حاکمیت دارد، حیثیت، جان، مال و... مردم از تعرض مصون است (اصل بیست و دوم قانون اساسی). از این رو، هیچ کس نمی‌تواند برخلاف قانون معترض کسی شود.

بر طبق اصل قانونی بودن جرم و مجازات، هیچ‌گونه بازداشتی ممکن نیست، مگر آن‌که مجوز آن از طرف مقامات قضایی و به موجب قانون صادر شده باشد. در اصل سی و دوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: «هیچ کس را نمی‌توان دستگیر کرد، مگر به

بسیاری از ما با حقوق آشنایی نداریم. فصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی، حقوق شهروندان ایرانی را با دقت و وسواس تعیین کرده است